

УДК 81'373:811.111

Звєрева О.Г.

викладач кафедри іноземних мов ХЕПУ

Лексико-стилістичні особливості дискурсу сіблінгів

Сучасні лінгвістичні дослідження усе більшу увагу приділяють процесу комунікації між людьми. У рамках дискурсивного перевероту лінгвістика звертається до дискурс-аналізу як до комплексного дослідження семантичних, прагматичних та синтаксичних шарів комунікації певних груп людей.

Серед чисельних підходів до дискурсу [3] ми, разом з В.І. Карасиком, розуміємо дискурс як текст, що існує в ситуації спілкування [2: 386] і поєднує різні елементи, а саме текстолінгвістичний, соціолінгвістичний та прагмалінгвістичний.

Для дослідження дискурсу сіблінгів, що є складовою частиною сімейного дискурсу, найбільш релевантним убачаємо соціолінгвістичний аспект. Погоджуємося із В.І. Карасиком у тому, що з позицій учасників спілкування всі види дискурсу розділяються на особистісно- та статусно-орієнтований дискурс. У першому типі дискурсу комуніканти намагаються розкрити свій внутрішній світ адресату та зрозуміти адресата як особистість, а в другому – комуніканти спілкуються як представники певної соціальної групи та виконують роль, окреслену комунікативною ситуацією [2: 254].

Незважаючи на певні елементи інституційного типу, дискурс братів та сестер, як і всі типи сімейного дискурсу, відноситься до особистісно-орієнтованого, оскільки він відбувається в ситуації побутового спілкування, коли «всі комуніканти добре знають один одного, ведуть розмову про конкретні справи і не мають необхідності розмірковувати про складні матерії чи пояснювати близькій людині очевидні речі, тому розмова відбувається за допомогою скороченого коду, який має високу контекстну залежність» [2: 252].

У побутовому дискурсі відбувається розмиття знаків, експресивність та емоціональність стають більш важливими для комунікації, ніж передача інформації про об'єктивний стан справ. У побутовому дискурсі під час спілкування з близькими людьми ко-

муніканти розраховують на емпатію, тобто здатність зрозуміти внутрішній світ іншого.

На нашу думку, вищезгадане зумовлює важливість вико ритання стилістичних засобів експресивності в комунікації між сіблінгами, яка характеризується високим ступенем неформальності та емоційності. Під засобами експресивності мови ми, підтримуючи думку І.Р. Гальперіна, розуміємо такі морфологічні, синтаксичні та словотворчі форми мови, які служать для емоційного чи логічного посилення мовлення. При цьому ці форми мови опрацьовані суспільною практикою, усвідомлені з точки зору їхнього функціонального значення та зафіксовані у граматиках та словниках [1].

Лексико-фразеологічні стилістичні засоби експресивності сучасної англійської мови – це різноманітні виразні засоби мови та стилістичні прийоми, які ґрунтуються на використанні семантичних, стилістичних та інших особливостей окремого слова чи фразеологічної одиниці.

На сьогодні в лінгвістиці існує низка класифікацій лексичних засобів виразності. У нашій статті ми спираємося на класифікацію, запропоновану І.Р. Гальперіним.

1. Одним з типів засобів експресивності є стилістичні прийоми, які враховують взаємодію словарних та контекстуальних предметно-логічних значень.

Відносини між різними типами лексичних значень розділяються на наступні типи:

Відносини за схожістю ознак (метафора),

Відносини за схожістю понять (метонімія).

Відносини, засновані на прямому та непрямому значенні слова, (іронія).

Із вищезазначених прийомів для дискурсу сіблінгів найбільш уживаними є метафори (особливо символи) та іронія:

1) “What about you, Jack – are you a scaredy-cat too?”

“I’ll swim.” It was the first time Jack had spoken since we’d left the house. [3: 153]

На нашу думку, вживання символів (наприклад, scaredy-cat, що натякає на страх котів перед водою) зумовлене, з одного боку, бажанням посилити експресивність мовлення, і, з другого боку, наявністю у комунікантив готового набору символів та асоціацій з тими чи іншими істотами/явищами.

2) “So it was a good picture, huh?” I said.

“Swell, except Alice had a cold, and her mother kept asking her all the time if she felt grippy, right in the middle of the picture.” [4: 158]

Іронія, в свою чергу, надає гумористичного відтінку фактам та явищам. Так, Фібі характеризує похід у кіно як «чудовий», що не суперечить його подальшому опису.

2. Наступним типом засобів експресивності є стилістичні прийоми, які відбивають взаємодію предметно-логічних та називних значень, у тому числі, антономазію, тобто вживання особистих імен у якості називних та навпаки. Цей процес інколи заходить так далеко, що вихідне значення повністю зникає, віддаючи перевагу новому предметно-логічному значенню. Так, у прикладі (3) Кітті вживає прикметник *snobby*, не маючи на увазі героя Текерея.

3) “I still can’t see my friends, that’s why,” Kitty sulked. “These new girls will be all snobby and they’ll hate me”. [5: 55]

3. До третього типу відносяться стилістичні прийоми, які характеризують взаємодію предметно-логічних та емоційних значень: епітети, оксиморон і гіперболи.

У дискурсі сіблінгів найширше представлені епітети й гіперболи, що відображають емоційність їхньої комунікації.

Епітет – це засіб виразності, який виокремлює якості, ознаки явища, що описується, та оформлюється у вигляді атрибутивних слів чи словосполучень, що характеризують це явище з точки зору індивідуалізованого сприйняття.

4) Bianca “Can’t you forget for just one night that you’re completely wretched?”

Kat “At least I’m not a clouted fen- sucked hedge-pig.” [1]

Оскільки епітети є потужним засобом для створення необхідної емоційної атмосфери, вони широко вживаються в неформальному спілкуванні братів та сестер. Так, у наведеному прикладі у конфронтаційно-спрямованому діалозі молодша сестра Кітті ображає старшу, вживаючи негативно-обарвлені епітети.

Гіпербола – це художній прийом перебільшення, яке з точки зору реальних можливостей здійснення є сумнівним чи просто неімовірним. В особистісно-орієнтованому мовленні, зокрема в дитячому мовленні, що завжди емоційно забарвлене, подібні перебільшення є поширеними явищем:

5) “She’s awful big... Seven feet! Five hundred pounds!”

“Cathy, one thing you’ve got to learn – stop exaggerating!”
[2: 50]

Описуючи свою бабусю, Кеті перебільшує її ріст та вагу, що драгує її брата.

4. Стилiстичні прийоми описування явищ і предметів містять перифрази, евфемізми й порівняння.

Перифраз – це стилістичний прийом, який у формі вільного словосполучення чи речення заміщує назву відповідного предмета чи явища.

6) “Don’t eat like that, Chris. It sets a bad example for you-know-who.”

“They aren’t watching me,” he said with a mouthful, “and I’m starving.” [2: 166]

У цьому прикладі дівчина не бажає привертати увагу молодших брата та сестри й, звертаючись до брата, замінює їхні імена перифразом.

Евфемізми – це слова та словосполучення, що використовуються у мовленні для позначення понять, які вже мають назви, але входять до табуованої лексики, чи вважаються неприємними, грубими, непристойними тощо. Проте, для дискурсу сіблінгів таке явище не є характерним, а часто замінюється дісфемізмами чи какофемізмами. Стилiстична функція останніх протилежна функції евфемізмів. Вони висловлюють поняття у більш різкій та грубій формі, ніж слово, закріплене за цим поняттям:

7) “How come you’re not home Wednesday?” she asked me. “You didn’t get kicked out or anything, did you?”

“I told you. They let us out early. They let the whole...”

“You did get kicked out? You did?” old Phoebe said. Then she hit me on the leg with her fist. [4: 170]

Фібі обурена поведінкою старшого брата, тому вживає емоційно-забарвлений синонім «виключити зі школи» – “kick out”.

До стилістичних прийомів, близьких до епітету за функцією, відноситься порівняння (simile). Два поняття, які зазвичай, розподіляють до різних класів явищ, порівнюються за однією з рис, при чому це порівняння має формальне вираження у вигляді таких слів як as, such as, as if, like, seem тощо.

8) Chris whispered my name. “What are you thinking?”

“About the wind. It sounds like a wolf.” [2: 109]

Порівняння, як і метафора, є потужним засобом характеристики явищ і предметів та значною мірою сприяє розкриттю світогляду адресанта, виявляючи його суб'єктивну оцінку фактів об'єктивної реальності, що є важливим для особистісно-орієнтованого дискурсу. Так, наприклад, вразлива дівчина чує в шумі вітру завивання вовків.

5. Змішування слів різного стилістичного забарвлення теж є продуктивним засобом експресивності. Особливого стилістичного ефекту можна досягти шляхом поєднання слів, які належать до різних прошарків словникового складу мови. Найчастіше цей прийом зустрічається в сполученні живих побутових розмовних елементів з книжковими літературними словами й виразами. Саме такі зіставлення дають найбільший стилістичний ефект. Такий засіб експресивності вживається в дискурсі братів та сестер для привертання уваги до слів, а також є результатом цитування персонажів літературних творів, фільмів та імітацією мовлення дорослих.

9) “Wake up, everybody! Cory, Carrie, you sleepyheads – open your eyes, get up, and behold! Look and see what Santa Claus brought!” [2: 181]

У цьому прикладі розмовна лексика (sleepyheads) використовується одночасно з книжковою (behold), яка вказує на урочистість моменту.

Як правило, вибір лексико-стилістичних засобів експресивності в дискурсі сиблінгів зумовлюється бажанням надати своєму висловлюванню більш емоційного характеру.

У цілому слід зазначити, що широке вживання різноманітних лексичних засобів виразності під час комунікації між братами та сестрами пояснюється, з одного боку, недбалістю й емоційністю побутового спілкування, а з другого боку, високим ступенем емпатії й довіри в родині.

Література

1. Гальперин И.Р. Очерки по стилистике английского языка. М.: Изд-во литературы на иностранных языках, 1958. – 459 с.
2. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – 477 с.
3. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. – М.: ИТДГК «Гнозис», 2003.– 280 с.

Список иллюстративного материала

1. 10 Things I Hate about You. – Screenplay by Karen McCullah Lutz, Kirsten Smith & William Shakespeare // <http://www.dailyscript.com/scripts/10Things.html>.

2. Andrews V.C. Flowers in the Attic. – New York: Pocket Books, – 1979. – 411 p.

3. McLeay A. The Summer House. – London: Pan Books. – 1997. – 362 p.

4. Salinger J.D. The Catcher in the Rye. – Moscow: Progress Publishers. – 1979. – 248 p.

5. Saunders J. All in the April Morning. – London: Pan Books. – 1997. – 459 p.